

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 012 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ

2004 жылғы 9 маусым

Қаржы рыногындағы ағымдағы жағдай туралы

1. Инфляция. Қазақстан Республикасының Статистика жөніндегі агенттігінің ресми деректері бойынша инфляция 2004 жылғы сәуірдегі 0,4%-тен 2004 жылғы мамырда 0,2%-ке (2003 жылғы мамырда – 0,1%) дейін төмендеді. Азық-түлік тауарлары – 0,1%-ке, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 0,3%-ке, ақылы қызмет көрсету – 0,2%-ке қымбаттады.

2004 жылғы мамырда азық-түлік тауарларының құрылымында, әсіресе, ет және ет тағамдары (2,2%-ке) қымбаттады. Нан және арпа өнімдеріне бағаның өсуі (бір айда – 0,6%-ке, жыл басынан бері – 7,0%-ке) жалғасты. Баға жұмыртқаға –3,3%-ке, сүт және сүт тағамдарына – 2,4%-ке, көкөніс пен жеміс-жидектерге –2,1%-ке, қантқа – 1,1%-ке төмендеді.

Азық-түлікке жатпайтын тауарларға бағаның өсуі аяқ-киім мен ыдыстың 0,7%-ке, тұрмыстық тоқыма бұйымдарының – 0,6%-ке, маталардың – 0,5%-ке, киімнің 0,4%-ке қымбаттауына байланысты болды. Бензиннің бағасы, керісінше, 0,9%-ке (жыл басынан бері – 12,8%-ке) арзандады.

Ақылы қызмет көрсетудің ішінде тұрғын үйді ұстау құнының – 1,1%-ке, мәдениет мекемелері қызмет көрсетуінің – 0,5%-ке өскенін, сондай-ақ орталық газбен жабдықтау тарифтерінің – 1,1%-ке төмендеуін қоспағанда, елеулі баға өзгерісі байқалған жоқ.

Ағымдағы жылдың басынан бері инфляцияның деңгейі 2,1%-ті құрады (2003 жылдың қаңтар-мамырында – 2,2%), сонымен бірге азық-түлік тауарларына баға 3,1%-ке, азық-түлікке жатпайтын тауарларға – 0,7%-ке, халыққа ақылы қызмет көрсету – 1,3%-ке көтерілді.

2004 жылғы мамырда инфляция жылдық көрсетуде 6,6%-ті құрады (2004 жылғы сәуірде – 6,5%).

2. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2004 жылғы мамырда Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағаларда 5,7%-ке өсіп, 6548,1 млн. долларға жетті. Ұлттық Банктің ішкі валюта рыногынан валюта сатып алуы және Қаржы министрлігінің шотына шетел валютасының түсуі таза валюталық қорлардың (ЕАВ) 340,3 млн. долларға толықтырылуына ықпал етті. Алтындағы активтер Ұлттық Банк жүргізген операциялар мен оның әлемдік рыноктардағы бағаларының 1,7%-ке көбеюі нәтижесінде 14,4 млн. долларға өсті.

Елдің халықаралық резервтері тұтастай алғанда, яғни Ұлттық қордың ақшасын қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 3695,0 млн. долл.) мамырда 3,2%-ке ұлғайып, 10,2 млрд. долларға жетті.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтерінің өсуі мамырда ақша базасының 13,9%-ке ұлғайып, 360,4 млрд. теңгеге жетуіне себеп болды.

2004 жылғы сәуірде ақша массасы 3,5%-ке өсіп, 1090,3 млрд. теңге болды. Ақша массасы ұлғаюының негізгі факторы банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің (9,2%-ке) өсуі болды.

Айналыстағы қолма-қол ақша (M0) сәуірде 4,9 %-ке 257,0 млрд. теңгеге дейін өсті, ал ақша массасының құрылымындағы банк жүйесіндегі депозиттер 3,1 %-ке 833,4 млрд. теңгеге көбейді. Сәуірде айналыстағы қолма-қол ақшаның депозиттермен салыстырғанда өсу қарқынының алға шығуы депозиттердің ақша массасы құрылымындағы үлесінің 76,8 %-тен 76,4 %-ке төмендеуіне себеп болды.

Сәуірде ақша базасының сығымдалуы жағдайында ақша массасының өсуі ақша мультипликаторының 3,24-тен 3,45-ге дейін көбеюіне әсер етті.

3. Валюта рыногы. Қазақстандық экспорттың негізгі тауарларына әлемдік бағалардың жоғары деңгейі ішкі валюта рыногына экспортерлердің валюта түсімінің едәуір ағынына ықпал етті, бұл ұлттық валютаның АҚШ долларына қарағанда қымбаттай түсуіне әсер етті. Бір ай ішінде теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 доллар үшін 136,35 теңге – 137,90 теңге аралығында өзгеріп отырды. Бір айда теңге 0,72%-ке нығайды (қаңтарда нығаяу 2,73 %, ақпанда 0,19 %, наурызда 0,16 %, сәуірде 0,53 % болды). Айдың аяғында теңгенің биржалық бағамы бір доллар үшін 137,20 теңгені құрады.

Жыл басынан бері теңгенің АҚШ долларына номиналдық нығаяуы 4,28 %-ті құрады (сәуірдің аяғында – 3,59 %, наурыздың аяғында – 3,07 %). Теңгенің АҚШ долларына қарағанда орташа алынған айырбас бағамы 2004 жылдың 5 айында 1 АҚШ доллары үшін 138,85 теңге болды.

Мамыр айында биржалық операциялардың қосымша сауда-саттықтағы мәмілелерді қоса алғандағы көлемі сәуірмен салыстырғанда 5,5 %-ке көбейіп, 575,6 млн. долларға жетті (жыл басынан бері биржалық операциялардың көлемі 2,8 млрд. доллар болды).

Биржадан тыс валюта рыногындағы операциялардың көлемі сәуірдегі көрсеткішпен салыстырғанда 9,2 %-ке көбейіп, 704,7 млн. долл. болды (жыл басынан бері – 3,2 млрд. долл.)

Ағымдағы жылдың 4 айында теңгенің негізгі сауда әріптестері елдерінің валюталарына қатынасы бойынша нақты нығаяуы 4,8 % болды. ТМД елдері бойынша НТАБ осы кезеңде 0,4 %, ал қалған елдер бойынша 7,3 % өсті.

Әлемдік валюта рыногындағы жағдай Қазақстанның негізгі сауда әріптестері елдерінің валюталарының айырбас бағамдарының серпінділігіне біркелкі емес ықпал етуде. Мәселен, ағымдағы жылдың мамыр айында ресей рублі АҚШ долларында қарағанда 1 % құнсызданды, ал еуро АҚШ долларына қарағанда сол кезеңде 0,2 % нығайды. Нәтижесінде, ағымдағы жылдың 5 айында теңге ресей рубліне нақты көрсеткіште 0,9 %, АҚШ долларына қарағанда – 6,5 % және еуроға қарағанда 8,7 % нығайды.

Тұтастай алғанда ағымдағы жылдың 4 айында қазақстандық экспортерлердің сыртқы бәсеке қабілеттілігінің деңгейі 2002 және 2001 жылдарға қарағанда барынша оң деңгейде сақталды.

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар рыногы. 2004 жылғы мамырда Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздар эмиссиясының көлемі сәуірмен салыстырғанда 2,4 есе төмендеп, 7,8 млрд. теңгеге дейін азайды. Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарының сыйақыны есептегенде өтелуі 2004 жылғы мамырда 5,7 млрд. теңге болды.

Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі 1,8 %-ке көбейді (сәуірдің аяғындағы 186,6 млрд. теңгеден мамырдың аяғында 189,9 млрд. теңгеге дейін).

2004 жылғы мамырда 6 және 12 айлық МЕКҚАМ бойынша аукциондар өткізілді, орташа мерзімді қағаздар бойынша аукциондар өткізілген жоқ. 6 айлық МЕКҚАМ бойынша кірістілік өзгерген жоқ және 4,95 % болды, 12 айлық МЕКҚАМ бойынша кірістілік 5,11%-тен (12.04.04 ж.) 5,06 %-ке дейін төмендеді.

Ұлттық Банктің ноттары эмиссиясының көлемі 2004 жылғы мамырда олар бойынша кірістіліктің 5,04%-тен 5,00%-ке дейін төмендеуі кезінде сәуірмен салыстырғанда 48,3 %-ке төмендеп, 27,9 млрд. теңгені құрады. Мамырда ноттарды өтеу көлемі 18 млрд. теңгеге жуық болды. Нәтижесінде айналыстағы ноттардың көлемі 3,6 %-ке көбейіп, 305,3 млрд. теңге болды.

2004 жылғы мамырда сәуірмен салыстырғанда Ұлттық Банктің тікелей репо операциялары бойынша мәмілелер көлемі 16,1 %-ке төмендеп, 55,8 млрд. теңгеге жетті (қаңтарда – 61,1 млрд. теңге, ақпанда – 59,4 млрд. теңге, наурызда – 71,0 млрд. теңге болды)

2004 жылғы мамырда кері репо операциялары жүргізілген жоқ.

5. Банкаралық ақша рыногы. 2004 жылдың мамыр айында сәуір айымен салыстырғанда банкаралық ақша рыногында банктердің өтімді қаражат орналастыру бойынша белсенділігінің біршама артуы байқалды.

Банкаралық теңге депозиттерін орналастыру көлемі бір айда 31,0 млрд. теңгеге дейін 5,9% төмендеді. Бұл ретте теңге депозиттерін орналастыру бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы өзгерген жоқ (3,38%).

Валютамен қарыз алудың негізгі көлемі АҚШ долларындағы депозиттер есебінен жүзеге асырылды. Доллар депозиттерінің орналастырылған көлемі бір айда 39,2 % азайып, 2,2 млрд. АҚШ долларына жуық болды. Доллармен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы бір айда 1,25%-тен 1,28%-ке дейін өсті.

Банкаралық ақша рыногында валютаның басқа түрлерімен жасалған операциялардың көлемі шамалы болды.

6. Депозит рыногы. Резиденттер депозиттерінің жалпы көлемі сәуірде 3,1% (жыл басынан бері – 13,8%) өсті және 833,4 млрд. теңгені (6,0 млрд. АҚШ долларын) құрады.

Ұлттық валютадағы депозиттер 446,5 млрд. теңгеге дейін 1,3% ұлғайды, шетел валютасындағы депозиттер 386,9 млрд. теңгеге (2,8 млрд. АҚШ доллары) дейін 5,2% төмендеді. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы сәуірде 54,5%-тен 53,6%-ке дейін төмендеді.

Заңды тұлғалардың депозиттері 469,1 млрд. теңгеге дейін 2,6%, жеке тұлғалардың салымдары 364,3 млрд. теңгеге дейін 3,6% ұлғайды.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) салымдары бір айда 371,4 млрд. теңгеге дейін 3,6% (жыл басынан бері – 8,2%-ке) өсті. Халықтың салымдары құрылымындағы теңгедегі депозиттер 3,4%, ал шетел валютасындағы депозиттер 212,2 млрд. теңгеге дейін 3,8% өсті. Теңгедегі депозиттердің үлес салмағы сәуірде шын мәнінде өзгерген жоқ (42,9%).

Банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді салымдары бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,0% (2004 жылғы наурызда – 2,9%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша 9,2% (9,4%) болды.

7. Кредит рыногы. Сәуірде банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борышының жалпы көлемі 5,6% (жыл басынан бері – 11,9%) өсті және 1094,7 млрд. теңгені (7,9 млрд. АҚШ долларын) құрады.

Ұлттық валютадағы кредиттер 508,1 млрд. теңгеге дейін 4,8%, ал шетел валютасындағы кредиттер 586,6 млрд. теңгеге (4,2 млрд. АҚШ долларына) дейін 6,3% өсті. Теңгедегі кредиттердің үлес салмағы наурызбен салыстырғанда 46,7%-тен 46,4%-ке төмендеді.

Ұзақ мерзімді кредиттер 707,9 млрд. теңгеге дейін 5,8%, қысқа мерзімді кредиттер 386,7 млрд. теңгеге дейін 5,3% өсті. Ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы бір айда 64,6%-тен 64,7%-ке дейін ұлғайды.

Банктердің шағын кәсіпкерлік субъектілеріне берілген кредиттері бір айда 233,8 млрд. теңгеге дейін 1,9% ұлғайды.

Сәуірде банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 15,0% (наурызда – 14,9%), жеке тұлғаларға кредиттер бойынша 21,5% (21,4%) болды.